

Nr 224.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa; given Stockholms slott den 19 november 1954.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att — i avbidan på en mera definitiv prövning av frågan — för tiden den 1 januari—30 juni 1955 tillskapas en övergångsordning innebärande att den, som vid utgången av år 1954 är medlem i erkänd sjukkassa men som icke blir sjukpenningförsäkrad enligt lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, skall äga rätt att i vederbörande allmänna centralsjukkassa erhålla frivillig sjukpenningförsäkring till samma belopp som det, för vilket han vid 1954 års utgång var försäkrad under de första 90 sjukhjälpdagarna, dock högst 3 kr. om dagen.

Sjukhjälpstiden föreslås utgöra 90 dagar.

Statsbidrag föreslås utgå enligt samma regler som gäller för den frivilliga sjukförsäkringen enligt 1947 års lag.

Anmälan för erhållande av övergångsförsäkringen föreslås skola ske före den 15 februari 1955.

Förslag

till

Lag**med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som vid utgången av december 1954 var medlem av erkänd sjukkassa för erhållande av sjukpenning men som icke är sjukpenningförsäkrad enligt lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring äger, utan hinder av vad i nämnda lag finnes stadgat däremot stridande, för tiden intill utgången av juni 1955 i den allmänna centralsjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för sjukpenning enligt vad nedan sägs.

2 §.

Anmälan för erhållande av försäkring enligt denna lag skall göras före den 15 februari 1955 eller, såvitt angår den som från och med ingången av år 1955 blivit sjukpenningförsäkrad i allmän sjukkassa men vars försäkring enligt sjukkassans beslut sedermera upphört, inom två veckor från det beslutet härom delgivits honom.

Försäkring enligt denna lag gäller från det medlemmens tidigare sjukpenningförsäkring i erkänd eller allmän sjukkassa upphört men gäller endast såframt den försäkrade i föreskriven ordning fullgjort sin skyldighet att erlägga avgift jämväl för försäkringen i den erkända sjukkassan.

I fråga om rätten till försäkringsförmån anses den nya försäkringen utgöra fortsättning av den tidigare.

3 §.

Försäkring enligt denna lag skall avse sjukpenning till det belopp, för vilket medlemmen vid utgången av år 1954 i erkänd sjukkassa var försäkrad under de första 90 sjukhjälpdagarna. Översteg nämnda belopp tre kronor, skall dock försäkringen enligt denna lag avse ett belopp av tre kronor för dag.

Å sjukpenningen skall utgivas barntillägg, därvid bestämmelserna i 24 och 25 §§ lagen om allmän sjukförsäkring skola äga motsvarande tillämpning.

Sjukpenning må utgivas endast vid sjukdom, som förorsakar förlust av arbetsförmågan.

För dag, då den försäkrade åtnjuter sjukhusvård, skall sjukpenning, som överstiger en krona 50 öre, nedsättas till nämnda belopp.

Vid varje sjukdom må sjukpenning utgivas för högst 90 dagar.

4 §.

För försäkring enligt denna lag skall erläggas avgift, som för år räknat skall utgöra tolv gånger den tillförsäkrade sjukpenningens belopp.

Angående ordningen för inbetalning av avgifter för försäkring enligt denna lag skall gälla vad riksförsäkringsanstalten därom föreskriver.

5 §.

Till centralsjukkassa utgår statsbidrag för försäkring enligt denna lag med tjuugu procent av vad kassan på grund av försäkringen utgivit i sjukpenning och med sjuttiofem procent av kassans utgifter för barntillägg.

6 §.

I övrigt skall vad enligt lagen om allmän sjukförsäkring gäller rörande frivillig försäkring enligt nämnda lag i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande försäkring enligt denna lag; dock skall i fråga om karenstiden städse gälla vad som föreskrivits i 26 § lagen om allmän sjukförsäkring.

7 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av riksförsäkringsanstalten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955. Fråga om försäkring enligt lagen må dock behandlas redan före nämnda dag.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 29 oktober 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga angående *övergångs-anordning i syfte att möjliggöra för medlem i erkänd sjukkassa att i allmän sjukkassa bibehålla sin sjukpenningförsäkring* samt anför.

Inledning.

Vid 1953 års riksdag fastställdes att den redan tidigare beslutade men sedermera uppskjutna sjukförsäkringsreformen skall sättas i kraft den 1 januari 1955, dock med ett i betydelsefulla hänseenden annat innehåll än som ursprungligen bestämts. Reformens ikraftträdande innebär, att den nuvarande av erkända sjukkassor administrerade frivilliga sjukförsäkringen — varom bestämmelserna återfinns i förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor — vid instundande årsskifte avlöses av en allmän obligatorisk sjukförsäkring, utformad enligt de regler, som upptagits i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, sådan denna lag lyder efter däri senare vidtagna ändringar.

I organisatoriskt hänseende bygger den allmänna sjukförsäkringen på den grund, som lagts av det nuvarande frivilliga sjukkasseväsendet. De erkända sjukkassorna skall alltså efter ombildning till allmänna sjukkassor — centralsjukkassor och lokalsjukkassor — bli bärare av den nya försäkringen.

Enligt statsmakternas beslut år 1953 skall i den allmänna sjukförsäkringen den sjukpenning, som enligt försäkringen skall utgå till de försäkrade, fastställas i förhållande till huru stor vederbörandes arbetsinkomst är; och principiellt sett blir personer utan eller med endast obetydlig sådan inkomst ej sjukpenningförsäkrade. Bland dem som ej blir sjukpenningförsäkrade i allmän sjukkassa torde finnas åtskilliga, framför allt äldre personer, vilka är sjukpenningförsäkrade i de nuvarande erkända sjukkassorna och som alltså i fortsättningen skulle förlora sitt ifrågavarande försäkringsskydd vid sjukdom.

Sedan detta förhållande tagits upp till debatt, uppdrog Kungl. Maj:t den 24 september 1954 på min hemställan åt socialförsäkringsutredningen¹ — på grundval av vars år 1952 avgivna betänkande (SOU 1952: 39) om sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring 1953 års revision av den allmänna sjukförsäkringen skedde — att utreda frågan om utökade möjligheter för vissa folkpensionärer m. fl. att erhålla sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

Socialförsäkringsutredningen torde redan under november 1954 komma att framlägga ett betänkande, vari även ifrågavarande spörsmål avhandlas. Till utredningens förslag i frågan torde emellertid statsmakterna ej kunna taga ställning förrän under nästkommande år. Därest statsmakterna då skulle stanna för att medlemmar i erkända sjukkassor, som ej blir sjukpenningförsäkrade enligt sjukförsäkringslagen i dess nu gällande lydelse, skulle få möjlighet att försäkra sig för sjukpenning i allmän sjukkassa, kan en sådan ordning av naturliga skäl ej ges retroaktiv giltighet. En lucka i dessa medlemmars försäkringsskydd skulle alltså uppstå från utgången av år 1954 intill dess den nya ordningen kunde komma att bli genomförd.

Av olika skäl synes det angeläget att någon dylik lucka ej uppkommer; och sedan frågan härom varit föremål för övervägande inom socialdepartementet anhåller jag att nu få upptaga frågan till behandling.

Nuvarande bestämmelser.

Sjukpenningförsäkringen i erkänd sjukkassa.

De erkända sjukkassornas verksamhet regleras, förutom genom lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar, av den förut omnämnda *förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor* (nr 280; ändr. bl. a. nr 100/1952). Sjukhjälp till medlem i erkänd sjukkassa utgöres i regel av såväl sjukvårdersättning som sjukpenning. Enligt 27 § i förordningen, sådan denna paragraf lyder sedan den 1 juli 1952, skall varje erkänd sjukkassa meddela försäkring till sjukpenning å 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 12 eller 14 kr. — hel sjukpenning till annat belopp får ej utfästas — därvid dock skall iakttagas att försäkring till högre belopp än 2 kr. ej får meddelas, om sjukpenningens belopp skulle bli högre än som kan anses skäligt med hänsyn till medlemmens arbetsinkomst och ekonomiska ställning. Vidare föreskrives, att kassan har att minska sjukpenningen till skäligt belopp, om utfäst sjukpenning, som överstiger 2 kr., till följd av änd-

¹ Utredningen består av statssekreteraren Per Eckerberg, ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare E. Gust. Andersson, ledamoten av riksdagens andra kammare fru Nancy Eriksson, direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Sven Hydén, sekreteraren i Landsorganisationen Nils Kellgren, redaktören Lennart Pettersson samt ledamöterna av riksdagens andra kammare fru Ragnhild Sandström och fröken Karin Wetterström med byråchefen Rolf Broberg och byrådirektören Gösta Skogsberg såsom experter.

rade förhållanden uppenbarligen är högre än nyss sagts. I samband med att paragrafen år 1952 erhöll sin nuvarande lydelse föreskrevs, att medlem, som vid utgången av juni 1952 var försäkrad för hel sjukpenning till annat belopp än som medgives enligt den nya lydelsen, alltså skulle få vara försäkrad för samma belopp. På grund härav är ett antal medlemmar fortfarande försäkrade för sjukpenningbelopp om 1 kr., 1: 50 kr. och 2: 50 kr.

Barntillägg till sjukpenning kan utgå med 50 öre för dag, då antalet barn är högst två, och eljest med 1 kr. om dagen.

I de erkända sjukförsäkringarna förekommer regelmässigt endast hel sjukpenning. Sjukpenningen minskas i regel inte med anledning av att medlemmen åtnjuter sjukhusvård.

Sjukpenningförsäkringen i allmän sjukförsäkring.

Enligt lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring (nr 1; ändr. bl. a. nr 569/1953) skall varje svensk medborgare, som är bosatt i riket — liksom utlänning vilken är bosatt och mantalsskriven här — vara medlem i allmän sjukförsäkring fr. o. m. kalendermånaden näst efter den, varunder han eller hon fyllt 16 år. Undantag härifrån gäller i stort sett endast för dem, som efter två års sjukhusvistelse ännu vårdas på sjukhus, och för dem, som för lång tid är intagna på vissa anstalter. Försäkringen sker i regel i sjukförsäkringen för den kommun, där vederbörande är mantalsskriven.

De sjukförsäkringsmedlemmar, som har en årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 200 kr., är genom obligatorisk sjukpenningförsäkring tillförsäkrade *grundsjukpenning* med 3 kr. om dagen. Detsamma gäller hustru till sjukförsäkringsmedlem även om hon ej har eget förvärvsarbete, dock endast under förutsättning att hon sammanlever med sin man och ej uppbär någon form av folkpension. Antalet sjukpenningförsäkrade beräknas till ca 4,4 milj.

Till grundsjukpenningen skall utgå barntillägg för den, som anses vara försörjare för barn under 16 år; i fråga om makar utgår alltså barntillägg i regel endast vid mannens sjukdom. Barntillägget utgör 1 kr. för ett eller två barn, 2 kr. för tre eller fyra barn och 3 kr. för fem eller flera barn.

De medlemmar — till antalet ca 2,4 milj. — som har en årsinkomst av tjänst om minst 1 800 kr., är dessutom obligatoriskt försäkrade för *tilläggssjukpenning*. Den obligatoriska försäkringen för tilläggssjukpenning omfattar däremot inte de självständiga företagarna.

Tilläggssjukpenningens storlek är, på sätt närmare framgår av en i lagen intagen tabell, beroende av den sjukpenningklass, till vilken medlemmen hör. I detta hänseende gäller, att sjukförsäkringen skall inplacera ifrågavarande medlemmar i sjukpenningklasser allt efter storleken av deras årsinkomst av tjänst. De försäkrade skall till sjukförsäkringen anmäla stadigvarande för-

ändring av arbetsinkomsten. Sjukkasas beslut om ändrad sjukpenning-
klasstillhörighet träder i regel i kraft vid månadsskiftet närmast efter det
att beslutet härom fattats.

Hel sjukpenning utgår vid sjukdom, som förorsakar förlust av arbets-
förmågan, medan halv sjukpenning utgår då sjukdomen nedsätter arbets-
förmågan med minst hälften.

Då medlemmen är intagen på sjukvårdsanstalt, ersättes sjukpenningen
med hempenning. Hempenningen är lika stor som sjukpenningen minskad
med 3 kr., dock med högst hälften av sjukpenningen. För kvinnor, som
har barn under 10 år i hemmet, gäller att hempenningen inte får under-
stiga 3 kr. och att barntillägg till hempenningen utgår med i allmänhet
2 kr.

Sjukpenningen (hempenningen) är skattefri.

Inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen gäller en karenstid av
tre dagar.

I fråga om sjukpenningförsäkringen — liksom även i fråga om ersätt-
ningen för sjukhusvård — gäller en sjukhjälpstid av 730 dagar; för folk-
pensionärer är dock motsvarande tid 90 dagar.

Den frivilliga sjukförsäkringen har i huvudsak formen
av en försäkring för tilläggssjukpenning. Den är i princip avsedd för vissa
grupper, som inte är obligatoriskt tillförsäkrade sådant skydd, nämligen
1) sjukkasemedlemmar, vilkas inkomst av förvärsarbete helt eller delvis
härör av annat förvärsarbete än tjänst; 2) gifta hemmakvinnor, som är
obligatoriskt försäkrade åtminstone för grundsjukpenning; samt 3) vissa
studerande. Sådan försäkring kan meddelas antingen med den vanliga
karenstiden av tre dagar eller med en karenstidsförlängning av 15, 30
eller 90 dagar. För studerande utgör dock karenstiden alltid 18 dagar.

Den frivilliga sjukpenningförsäkringen meddelas av centralsjukkasorna
samt finansieras genom de försäkrades egna avgifter och ett statsbidrag
om 20 %.

Riksförsäkringsanstalten är tillsynsmyndighet över sjukkasorna.

Departementspromemoria.

Som redan berörts har det nu ifrågavarande spörsmålet övervägts
inom socialdepartementet, och dessa överväganden har resulterat i en den
15 oktober 1954 dagtecknad promemoria i ämnet. I denna promemoria
framhålls inledningsvis, att man vid utformningen av en övergångsanord-
ning av det slag det nu gäller uppenbarligen endast behöver beakta sådana
medlemmar i de erkända sjukkasorna, som är sjukpenningförsäkrade
vid 1954 års utgång. Skulle en mera definitiv lagstiftning även avse andra
kategorier, uppkomme för deras del ingen lucka i försäkringsskyddet. Å

andra sidan — anföres det vidare i promemorian — torde det i detta sammanhang inte vara behövt eller lämpligt att göra skillnad mellan olika kategorier medlemmar i de erkända sjukförsäkringarna. I övrigt borde övergångsordningen i möjlig mån utformas så, att den ej föregrepe blivande lagstiftning i ämnet.

Från dessa utgångspunkter har i promemorian ifrågasatts en övergångsordning av följande innehåll.

Sjukpenningens storlek anses ej få överstiga den sjukpenning, som medlemmen vid utgången av år 1954 var tillförsäkrad med avseende å de 90 första sjukhjälpdagarna; dock anses ett maximibelopp böra föreskrivas. Detta torde lämpligen kunna bestämmas till grundsjukpenningens belopp eller 3 kr., vilket belopp väl täckte det högsta belopp, för vilket en person av förevarande kategori rätteligen högst skulle få vara sjukpenningförsäkrad i erkänd sjukförsäkring. Övergångslagstiftningen komme i enlighet härmed att avse sjukpenningar å 1: —, 1: 50, 2: —, 2: 50 och 3: — kr.

Med hänsyn till svårigheten att beträffande de nu förevarande sjukförsäkringsmedlemmarna bedöma graden av arbetsoförmåga samt till sjukpenningens i många fall låga belopp anses halv sjukpenning ej böra komma i fråga i hithörande fall.

Sjukhjälpstiden för samtliga, som omfattas av övergångsordningen, föreslås begränsad till den som enligt sjukförsäkringslagen gäller för personer, som fyllt 67 år, dvs. till 90 dagar vid varje sjukdom.

Sjukförsäkringslagens bestämmelser om hempenning anses ej lämpligen kunna oförändrade överföras å en försäkring där sjukpenningen såsom här ofta blir mycket låg. Å andra sidan borde försäkringen så nära som möjligt anpassas efter lagens bestämmelser. Därför föreslås, att sjukpenningen för tid, då allmän sjukförsäkring utger ersättning för sjukhusvård, skall nedsättas till hälften, därvid dock skall iakttagas att nedsättning ej skall ske till lägre belopp än 1: 50 kr. Sjukpenningar å 1 kr. och 1: 50 kr. skulle i enlighet härmed ej nedsättas.

I fråga om förutsättningarna för rätt att uppbära sjukpenning anses sjukförsäkringslagens bestämmelser om den frivilliga försäkringen för förvärvsarbetande böra äga motsvarande tillämpning. Karenstiden föreslås dock alltid skola vara 3 dagar.

Beträffande finansieringen anses böra gälla bestämmelser liknande dem som gäller för den frivilliga allmänna sjukförsäkringen. Enligt promemorian bör man utgå från den avgift, som i genomsnitt för viss sjukpenning skall beräknas inom nämnda försäkring, i vad avser de 90 första sjukhjälpdagarna, för förvärvsarbetande medlem, som inträtt i den frivilliga försäkringen vid 54 års ålder. Statsbidrag anses också för den ifrågavarande försäkringen böra utgå med 20 %. Från dessa utgångspunkter föreslås årsavgiften i hela landet bestämd till 12 kr. för varje kronas tillförsäkrad sjukpenning. Vid en sjukpenning av 2 kr. skulle

alltså avgiften bli 24 kr., och vid en sjukpenning av 3 kr. skulle avgiften utgöra 36 kr. Inkomster och utgifter för försäkringen anses böra redovisas särskilt. Rörande täckningen av eventuellt uppkommande förlust anses föreskrifter kunna lämnas i samband med beslut om en mera definitiv lagstiftning.

För inträde i försäkringen — vilken föreslås skola utgöra fortsättning av försäkringen i erkänd sjukkasse eller av annan sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse och sålunda för vederbörande träda i tillämpning den 1 januari 1955 eller vid den tidpunkt annan sjukpenningförsäkring i allmän kassa upphör — skall enligt promemorian i princip fordras ansökan före nämnda tidpunkter. Emellertid föreslås av praktiska skäl att sådan ansökan skall få göras inom viss tid efter utgången av år 1954 för den vars sjukpenningförsäkring upphör vid årsskiftet, förslagsvis före den 15 februari 1955. Detta kunde visserligen medföra viss spekulationsmöjlighet. Att så bleve följderna anses dock knappast kunna undvikas. För den, som blivit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad men vars obligatoriska försäkring upphört under tiden för den provisoriska lagstiftningens giltighet, föreslås två veckors frist med ansökningens avgivande.

I promemorian föreslås att försäkringen liksom den frivilliga försäkringen enligt sjukförsäkringslagen skall meddelas allenast av centralsjuk-kassorna.

Övergångsförsäkringens giltighetstid föreslås begränsad till den 1 juli 1955 och endast till sjukdomar, som inträffar dessförinnan. Med hänsyn till den föreslagna korta sjukhjälptiden — 90 dagar — blir sålunda verkningarna av den skisserade lagstiftningen starkt tidsbegränsade, därest en mera definitiv lagstiftning i frågan inte genomfördes. Komme åter sådan definitiv lagstiftning till stånd, kunde den om så önskades begränsas så, att den ej avsåge dem som underlåtit att begagna sig av övergångsförsäkringen.

Vad angår kostnaderna för den i promemorian föreslagna anordningen framhålles att dessa i hög grad blir beroende av i vilken utsträckning försäkringen utnyttjas. Därest det antal medlemmar, som kunde antagas uppfylla villkoren för tecknande av övergångsförsäkring vid 1955 års ingång, uppskattades till 150 000 å 200 000 och om ca 50 % av dessa begagnade sig av försäkringen, komme denna att avse omkring 75 000 medlemmar. I enlighet med denna uppskattning och med utgångspunkt från en genomsnittlig sjukpenning av 2 kr. beräknas försäkringskostnaderna för helt kalenderår till omkring 4,5 milj. kr. Statsbidraget skulle då för helt år uppgå till omkring 0,9 milj. kr. Statsverkets kostnader för den del av år 1955, som skulle beröras av övergångsanordningen, skulle i enlighet härmed hålla sig omkring 0,5 milj. kr. En kostnad av denna storlek anses inte behöva föranleda jämkning av det i riksstaten för innevarande budgetår upptagna anslaget till Bidrag till sjukkassor.

Vid promemorian har fogats ett i enlighet med det anförda utarbetat utkast till lag med särskilda bestämmelser om sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

I promemorian uttalas slutligen att det under hand från *socialförsäkringsutredningen* inhämtats att en övergångsanordning, uppbyggd efter de sålunda skisserade linjerna, inte syntes komma att föregripa utredningens blivande förslag.

Remissyttranden.

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksförsäkringsanstalten och Svenska sjukkasseförbundet.

I samtliga remissyttranden tillstyrkes att en övergångsanordning tillskapas i syfte att möjliggöra för medlemmar i erkänd sjukkassa att i allmän sjukkassa bibehålla sin sjukpenningförsäkring.

Riksförsäkringsanstalten påpekar emellertid, att genom en sådan anordning ytterligare en form av frivillig försäkring tillkomme. För anstalten framstode en sådan utvidgning såsom betänkelig dels av administrativa skäl och dels därför att anordningen innebure ett avsteg från de grundprinciper, efter vilka den allmänna försäkringen vore utformad. En ytterligare anledning till betänksamhet vore det förhållandet, att det endast med den yttersta anspänning av tillgängliga arbetskrafter syntes vara möjligt att under den sista förberedelsetid, som återstode före lagens ikraftträdande, medhinna de arbetsuppgifter, som måste utföras för att den nya sjukförsäkringen skulle från början kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Anstalten anser det dock inte kunna förnekas, att talande skäl kunde anföras för en övergångsanordning, som toge sikte på äldre sjukkassemedlemmar. Härefter anför anstalten bl. a. följande.

Av remisshandlingarna framgår emellertid, att den ifrågasatta övergångsanordningen är avsedd för samtliga vid utgången av innevarande år i erkänd sjukkassa sjukpenningförsäkrade medlemmar, som vid ingången av år 1955 eller sedermera under första halvåret 1955 icke bliva sjukpenningförsäkrade i allmän sjukkassa. Lämpligheten av att giva övergångsanordningen en så stor räckvidd synes dock riksförsäkringsanstalten av flera skäl kunna starkt ifrågasättas. Det synes riksförsäkringsanstalten icke vara påkallat att låta andra än dem, som uppnått viss högre ålder och som kunna åberopa någon längre tids medlemskap i erkänd sjukkassa, bli omfattade av den tilltänkta nya försäkringen. Endast en längre tids medlemskap torde kunna anses ha medfört sådan delaktighet i den erkända sjukkassans tillgångar, att den i detta sammanhang förtjänar beaktande. Såsom det remitterade lagutkastet blivit utformat, skulle till och med en i erkänd sjukkassa sjukpenningförsäkrad femtonåring få rätt att tillförsäkra sig sjukpenning i allmän sjukkassa. Vad angår fordran på uppnådd viss högre ålder torde en sådan böra uppställas, för att övergångsanordningen icke skall sträcka sina verkningar så långt i framtiden, att medlemmar, då de komma att utnyttja den tilltänkta försäkringen, ha glömt

delaktigheten i den erkända sjukkassan, vilken utgör grunden för försäkringen ifråga. Riksförsäkringsanstalten utgår härvid ifrån att därest övergångsanordningen kommer till stånd, dess varaktighet blir förlängd utöver den 30 juni 1955 genom beslut vid samma års riksdag.

Svenska sjukasseförbundet anför bl. a. följande.

Grundtanken ifråga om sjukpenning i den allmänna sjukförsäkringen har varit, att sjukpenningen skall utgöra ersättning för inkomstbortfall, som förorsakats av sjukdom. I lagen om allmän sjukförsäkring har emellertid gjorts avsteg från denna princip genom att sjukkassemédlems hustru utan att förlora arbetsinkomst tillförsäkrats viss obligatorisk sjukpenning ävensom möjlighet att frivilligt försäkra sig för erhållande av sjukpenningtillägg. För vissa studerande har också i lagen beretts möjlighet att genom frivilliga avgifter teckna försäkring för erhållande av sjukpenning.

Den övergångsanordning, som föreslås i promemorian i syfte att möjliggöra för vid utgången av december 1954 i erkänd sjukkassa sjukpenningförsäkrad medlem, vilken icke blir sjukpenningförsäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, att för tiden intill utgången av juni 1955 i den allmänna sjukkassa han tillhör genom frivilliga avgifter försäkra sig för sjukpenning, kommer att bereda möjlighet för ytterligare en kategori, som vid sjukdom ej drabbas av inkomstbortfall, att försäkra sig för erhållande av sjukpenning.

Förbundet är också medvetet om, att förberedelsearbetet för införandet av den föreslagna övergångsanordningen kommer att medföra ett icke obetydligt merarbete för de redan med förberedelsearbetet för den beslutade allmänna sjukförsäkringen hårt belastade sjukkassorna. När förbundet ändå anser sig böra tillstyrka, att försäkring ordnas i enlighet med det utkast till lag, som bifogats promemorian, är förbundets ställningstagande dikterat av, att övergångsbestämmelserna i den beslutade lagen om allmän sjukförsäkring för många medlemmar i de erkända sjukkassorna ansetts mindre tillfredsställande.

Beträffande förutsättningarna för rätt till delaktighet i den föreslagna sjukpenningförsäkringen erinrar *riksförsäkringsanstalten* om, att enligt de erkända sjukkassornas stadgar uteslutning av medlem på grund av avgiftsförsummelse inte skedde förrän vid utgången av andra kalendermånaden efter den, under vilken avgift senast skolat erläggas. Enligt anstaltens mening vore det ej lämpligt, att medlem, som resterade för avgifter till erkänd sjukkassa, skulle kunna komma i åtnjutande av den ifrågasatta fortsättningen av försäkring i sådan kassa. Såsom ett ytterligare villkor för sjukpenningförsäkring med stöd av ifrågasatta övergångsbestämmelser borde därför uppställas, att samtliga för vederbörande i erkänd sjukkassa för tiden intill utgången av år 1954 förfallna avgifter vore erlagda.

I fråga om sjukpenningens storlek anför *statskontoret*, att det, med hänsyn till gällande bestämmelser om storleken av den sjukpenning, som finge utfästas i erkända sjukkassor, syntes kunna ifrågasättas, huruvida ej sjukpenningen för de med förslaget åsyftade sjukkassemédlemmarna borde begränsas till högst 2 kr.

Riksförsäkringsanstalten anför i denna del.

Förslaget till övergångsanordning synes avse att giva medlemmarna valfrihet mellan de enligt förslaget ifrågakommande sjukpenningbeloppen. Lämpligheten av en så långt gående valfrihet synes kunna ifrågasättas. Riksförsäkringsanstalten får erinra om att sjukpenningar å en krona, en krona 50 öre och två kronor 50 öre numera förekomma endast såsom övergångsföreteelser i erkända sjukkassor. Då den ifrågasatta försäkringen skall anses såsom en fortsättning av försäkringen i erkänd sjuk-kassa, torde vara följdriktigast, att ifrågakommande medlem — i den mån ej 3-kronorsgränsen påkallar annat — blir tillförsäkrad just den sjukpenning han är tillförsäkrad i erkänd sjukkassa vid utgången av år 1954. En ändring av denna sjukpenning synes under alla förhållanden böra få avse endast nedsättning till lägre belopp. Därvid synes emellertid icke andra belopp böra ifrågakomma än sådana, som kunna väljas vid övergång från en sjukpenningklass till annan i erkänd sjukkassa, dvs. av de ifrågasvarande beloppen två eller tre kronor.

Vidare framhåller riksförsäkringsanstalten, att enligt den föreslagna övergångsanordningen även unga medlemmar kunde erhålla sjukpenningförsäkring. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida ej barntillägg borde utgå. Eljest skulle försäkringen, såsom fortsättningsförsäkring betraktad, bli reducerad, eftersom barntillägg utginge till sjukpenning i erkänd sjuk-kassa. Anstalten påpekar vidare, att för de unga medlemmarna försäkringsavgiften i många fall bleve högre än för andra medlemmar, som tillförsäkrade sig annan frivillig sjukpenning från den allmänna sjukförsäkringen.

Enligt vad riksförsäkringsanstalten ytterligare framhåller är det onödigt med en formlig inträdesansökan för tillträde till försäkringen. Det borde vara tillfyllest med en anmälan, att vederbörande önskade utnyttja den erbjudna möjligheten till fortsatt sjukpenningförsäkring. I den föreslagna lagen borde införas uttryckliga bestämmelser av innebörd, att försäkringen i fråga om rätten till försäkringsförmån skulle anses utgöra en fortsättning av den tidigare försäkringen.

Vad angår kostnaderna för den föreslagna försäkringen anser *riksförsäkringsanstalten* det ej vara osannolikt, att betydligt fler än 50 % av dem, som kunde ifrågakomma, också anmälde sig. Man borde därför räkna med ett större statligt bidrag till försäkringen än det, varmed man preliminärt syntes ha räknat.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att i den allmänna sjukpenningförsäkring, som enligt statsmakternas beslut föregående år skall sättas i kraft den 1 januari 1955 och då avlösa den nuvarande av erkända sjukkassor meddelade sjukpenningförsäkringen, sjukpenningbeloppet är fastställt i förhållande till huru stor den arbetsinkomst är, som den försäkrade genom sjukdomen går förlustig. Lagen om allmän sjukförsäkring är

således i enlighet med 1953 års beslut uppbyggd efter den principen, att sjukpenningen skall ersätta det inkomstbortfall, som blir en följd av sjukdom; och sjukpenningförsäkringen omfattar i princip endast dem som har en årlig inkomst av förvärvsarbete om minst 1 200 kr. Varje sjukkassemédlem, som har en arbetsinkomst uppgående till nämnda belopp, är obligatoriskt försäkrad för en sjukpenning (grundsjukpenning) av 3 kr. om dagen. Uppgår däremot hans arbetsinkomst till lägre belopp, blir han ej sjukpenningförsäkrad. Det må i detta sammanhang framhållas, att lagen såvitt angår sjukpenningens belopp ej gör någon skillnad mellan olika kategorier förvärvsarbetande. Även den som uppbär folkpension och som vid sidan av sin pension har inkomst av arbete blir således sjukpenningförsäkrad, därest arbetsinkomsten uppgår till 1 200 kr. om året.

Från den angivna huvudprincipen har gjorts vissa undantag. Sålunda blir de gifta hemmakvinnorna, även om de ej har egen arbetsinkomst, obligatoriskt sjukpenningförsäkrade för 3 kr. om dagen med rätt att komplettera detta försäkringsskydd genom en frivillig sjukpenningförsäkring. Dessa kvinnor blir dock inte sjukpenningförsäkrade om de är folkpensionärer. Vidare har möjlighet till frivillig sjukpenningförsäkring öppnats för vissa studerande.

Allt eftersom förberedelsearbetet för att sätta sjukförsäkringsreformen i kraft fortskridit, har det blivit mera klart för allmänheten hur den nya lagstiftningen kommer att verka i olika hänseenden. Härvid har det förspotts visst missnöje med att de som sedan gammalt varit medlemmar i de erkända sjukfassorna ej skall kunna vara sjukpenningförsäkrade i de allmänna sjukfassorna sedan de blivit folkpensionärer, med mindre de har en årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 200 kr. Även i övrigt har sjukpenningförsäkringens utformning avseende folkpensionärer kritiserats.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 september 1954 erhöll på min hemställan socialförsäkringsutredningen i uppdrag att utreda frågan om rätt även för andra än förvärvsarbetande, hemmafruar och studerande att vara sjukpenningförsäkrade i allmän sjukkassa.

Socialförsäkringsutredningens förslag i frågan kan bli föremål för prövning först vid 1955 års riksdag. En eventuell ändring i sjukförsäkringslagen i det hänseende det nu gäller torde i enlighet härmed ej kunna genomföras förrän fr. o. m. den 1 juli 1955. Detta betyder att, därest sistnämnda dag ökat tillträde till sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa öppnas för dem som nu är medlemmar i erkänd sjukkassa, det för ifrågavarande kategori skulle uppstå en lucka i försäkringsskyddet under ett halvt år.

Enligt min mening bör man förhindra uppkomsten av en dylik situation. Sedan frågan varit föremål för övervägande inom socialdepartementet, har därför inom departementet upprättats en promemoria med förslag till viss övergångsordning i syfte att möjliggöra för medlemmar i erkänd sjukkassa att i allmän sjukkassa bibehålla sin sjukpenningförsäkring. Detta

förslag — som alltså har karaktär av ett provisorium i avbidan på att socialförsäkringsutredningens förslag hinner prövas — innebär i stort, att den som vid 1954 års utgång är sjukpenningförsäkrad i erkänd sjukkasse men som ej blir sjukpenningförsäkrad enligt sjukförsäkringslagen skall äga att, om han så önskar, i allmän centralsjukkasse erhålla frivillig försäkring för tiden intill den 1 juli 1955 för en sjukpenning, som uppgår till högst det belopp, för vilket han nu är försäkrad i den erkända kassan. Vissa särskilda bestämmelser har ansetts behövlige för att inpassa denna tillfälliga försäkring i det nya sjukförsäkringssystemet. Till dem återkommer jag närmare i det följande.

Statskontoret, riksförsäkringsanstalten och Svenska sjukkasseförbundet har i avgivna remissyttranden över promemorian tillstyrkt, att en anordning av här avsett slag kommer till stånd. För egen del är jag av samma mening.

I anslutning till vad sålunda anförts har på grundval av departementspromemorian och de däröver avgivna yttrandena inom socialdepartementet upprättats ett förslag till lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse. Beträffande detta lagförslag torde följande böra framhållas.

Enligt departementspromemorian skulle den ifrågavarande övergångsordningen stå öppen för envar medlem i erkänd sjukkasse, som ej blir sjukpenningförsäkrad i allmän sjukkasse. Någon skillnad mellan olika kategorier sjukpenningförsäkrade i de erkända sjukkassorna skulle sålunda ej ske. Riksförsäkringsanstalten har ifrågasatt lämpligheten härav och föreslagit, att endast de, som uppnått viss högre ålder och som kunde åberopa någon längre tids medlemskap i erkänd sjukkasse, skulle bli omfattade av den nu avsedda försäkringen. Även om det förhåller sig så, att det särskilt är dylika personer, som man i detta sammanhang har i åtanke, anser jag dock att man nu bör undvika att ingå på några gränsdragningsproblem av ifrågavarande art. Detta skulle nämligen innebära ett föregripande av ett mera definitivt ståndpunktstagande till hithörande spörsmål. Jag förordar därför, att envar, som vid utgången av december 1954 i erkänd sjukkasse är försäkrad för sjukpenning men som inte är sjukpenningförsäkrad enligt sjukförsäkringslagen, skall äga att för tiden intill utgången av juni 1955 erhålla frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse. Såsom gäller i fråga om den frivilliga sjukförsäkringen enligt sjukförsäkringslagen bör även ifrågavarande försäkring meddelas av centralsjukkassorna.

Riksförsäkringsanstalten har emellertid föreslagit också en annan begränsning i fråga om rätten till fortsatt sjukpenningförsäkring, nämligen att vederbörande ej får restera för avgifter till den erkända sjukkassan. En föreskrift i detta hänseende synes påkallad. I enlighet härmed har i departementsförslaget upptagits en bestämmelse att försäkring enligt den föreslagna lagen gäller endast såframt den försäkrade i föreskriven ord-

ning fullgjort honom åliggande avgiftsskyldighet för försäkringen i den erkända sjukkassan.

I departementspromemorian har föreslagits, att sjukpenningen på grund av ifrågavarande tillfälliga försäkring skulle få utgöra 1 kr., 1: 50 kr., 2 kr., 2: 50 kr. eller 3 kr., dock högst det belopp, för vilket medlemmen vid 1954 års utgång var försäkrad i erkänd sjukkassa för de första 90 sjukhjälpdagarna. Statskontoret har, med hänsyn till gällande bestämmelser i fråga om storleken av den sjukpenning, som får utfästas i erkänd sjuk-kassa, ifrågasatt, huruvida ej sjukpenningen för de med förslaget åsyftade kassamedlemmarna borde begränsas till högst 2 kr. I anledning härav må framhållas, att ett fastställande av högre maximibelopp än 3 kr. ej torde kunna komma i fråga med hänsyn till att ett stort antal av dem, som genom tillhörighet till den obligatoriska sjukpenningförsäkringen utestänges från den tillfälliga försäkringen, ej blir försäkrade för högre belopp än 3 kr. men att å andra sidan bestämmandet av ett lägre maximibelopp skulle föregripa ett beslut rörande en mera definitiv anordning. Det kunde nämligen knappast vara lämpligt att år 1954 besluta nedsättning av vissa utgående sjukpenningar till 2 kr., därest statsmakterna eventuellt under år 1955 skulle vilja medgiva att försäkring finge tecknas för 3 kronors sjukpenning. Jag ansluter mig sålunda på denna punkt till vad i promemorian föreslagits.

Med anledning av vad riksförsäkringsanstalten anført rörande begränsning av valfriheten i fråga om sjukpenningens storlek har jag funnit sådan valfrihet knappast vara behöfelig vid en övergångsanordning av förevarande slag. Sjukpenningen bör alltså — med nyssnämnda begränsning till 3 kr. — fastställas till samma belopp, som den försäkrade vid 1954 års utgång var tillförsäkrad i den erkända sjukkassan (med avseende å den första delen av sjukhjälpstiden). Departementsförslaget har utformats i överensstämmelse härmed.

Såsom anstalten påyrkat, torde vidare den förevarande sjukpenningen böra kunna förhöjas med barntillägg. Dessa torde böra utgå enligt samma regler som gäller enligt sjukförsäkringslagen.

I likhet med vad i promemorian föreslagits anser jag, att halv sjukpenning på grund av den tillfälliga försäkringen ej bör utgivas samt att sjukhjälpstiden bör bestämmas till 90 dagar. I sistnämnda avseende vill jag erinra om att såvitt angår folkpensionärerna längre sjukhjälpstid inte gärna är tänkbar, enär enligt sjukförsäkringslagens nuvarande lydelse sjukhjälpstiden för folkpensionärer är 90 dagar, samt att övergångsanordningen givetvis inte bör innefatta olika bestämmelser för olika medlemskategorier.

Jag biträder även vad i promemorian upptagits därom att sjukpenningen skall nedsättas till hälften dock lägst till 1: 50 kr., då vederbörande åtnju-

ter sjukhusvård och således allmän sjukkasse i regel ersätter utgifterna för sjukhusvården.

Enligt promemorieförslaget skulle övergångsordningen finansieras dels genom avgifter, för år räknat uppgående till tolv gånger den tillförsäkrade sjukpenningens belopp, och dels genom ett statsbidrag med 20 % av utgifterna på grund av försäkringen. Årsavgiften för en kronas sjukpenning blir alltså 12 kr., för en sjukpenning av 1: 50 kr. 18 kr. o. s. v. Statsverkets kostnader för anordningen är uppenbarligen mycket svåra att med säkerhet beräkna enär de är beroende av den omfattning, i vilken den utnyttjas. Vid maximal anslutning har enligt departementspromemorian kostnaderna för statsbidraget beräknats till omkring 0,9 milj. kr. för ett halvt år. Sannolikt torde kostnaderna bli betydligt mindre.

Det är enligt min mening betydelsefullt att en provisorisk anordning av förevarande slag är enkelt utformad i olika avseenden. Med hänsyn härtill kan jag godtaga promemorians förslag om avgifternas beräkning, särskilt som avgifterna vid jämförelse med de avgifter, som nu erlägges i de erkända sjukkassorna, måste anses skäliga. Vidare är att märka, att flertalet av de medlemmar, varom nu är fråga, torde bli befriade från avgift till den obligatoriska sjukvårdsförsäkringen. Att för en övergångsordning av förevarande slag tillämpa lägre avgifter för yngre medlemmar synes knappast vara behövt.

Statsbidraget har föreslagits utgå efter samma grunder som gäller beträffande den frivilliga sjukpenningförsäkringen i övrigt i de allmänna sjukkassorna. För de undantagsfall, då barntillägg kan komma i fråga, synes statsbidraget, såsom enligt lagen om allmän sjukförsäkring, böra bestämmas till 75 %.

Frågan om täckande av eventuellt uppkommande förlust å den tillfälliga försäkringen torde, såsom i promemorian föreslagits, få upptagas vid en senare tidpunkt.

Beträffande vad den har att iakttaga som önskar erhålla ifrågavarande tillfälliga försäkring innebär promemorieförslaget, att ansökan skall göras därom antingen före den 15 februari 1955 eller, såvitt angår den som från och med ingången av år 1955 blivit sjukpenningförsäkrad i allmän sjukkasse men vars försäkring enligt sjukkassans beslut upphört, inom två veckor från det beslutet härom delgivits honom. Försäkringen skall gälla från det medlemmens försäkring i den erkända sjukkassan upphört, dvs. från och med den 1 januari 1955 resp. den dag medlemmen upphört att vara obligatoriskt sjukpenningförsäkrad enligt sjukförsäkringslagen. Om medlemmens obligatoriska sjukpenningförsäkring skulle upphöra t. ex. med utgången av februari 1955, blir han alltså tillfälligt försäkrad från och med den 1 mars 1955, under förutsättning att han gjort ansökan därom inom tid som nyss nämnts. Såsom i promemorian påpekats innebär sättet för intagning i försäkringen en viss risk att personer, som redan insjuk-

nat, anmäler sig till försäkringen och därigenom får sjukpenning även för förfluten tid. Denna spekulationsrisk torde dock ej vara alltför stor med hänsyn till att sjukpenningens belopp är relativt ringa och att sjukhjälpstiden är begränsad till 90 dagar. Att märka är också, att i sjukhjälpstiden som regel skall inräknas sjuktid före den 1 januari 1955, därest fråga är om samma sjukdom. Med hänsyn härtill och då det torde vara nödvändigt, att viss tid efter statsmakternas beslut i frågan står till buds för upplysning om försäkringsmöjligheterna och anmälningarnas verkställande, tillstyrker jag förslaget i denna del. Såsom riksförsäkringsanstalten föreslagit torde det dock ej böra fordras en formlig ansökan om att erhålla försäkring enligt den föreslagna lagen; det bör räcka med en anmälan om att vederbörande vill att hans försäkring skall äga fortsatt giltighet.

Slutligen ansluter jag mig till vad riksförsäkringsanstalten föreslagit därom att ifrågavarande lagstiftning bör innehålla en uttrycklig bestämmelse om att försäkringen utgör fortsättning å den tidigare sjukpenningförsäkringen i fråga om rätten till försäkringsförmåner, varav följer att försäkringen har att enligt de för densamma gällande villkoren utge ersättning även för sjukdom som må ha inträffat före det försäkringen formellt blivit gällande. Har medlem sålunda under år 1954 varit sjuk 53 dagar i viss sjukdom, kan han för den sjukdomen få ersättning enligt den förevarande försäkringen för 37 dagar. Sjukförsäkringslagens övergångsbestämmelser kan dock leda till att ersättning utgår för ytterligare tid eller med större belopp.

De kostnader för statsverket, som är förenade med ett genomförande av den av mig förordade lagstiftningen, torde få belasta det i riksstaten för innevarande budgetår till Bidrag till sjukkassor upptagna förslagsanslaget å 160 000 000 kr.

Departementschefen hemställer härefter att lagrådets utlåtande över ifrågavarande inom socialdepartementet upprättade förslag till *lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjuk-kassa*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Alf Björnelid.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 november 1954.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 15 november 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet den 29 oktober 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet, hovrättsrådet G. Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19
november 1954.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG,
TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP,
HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LIND-
STRÖM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler
chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 16 no-
vember 1954 avgivna utlåtande över det den 29 oktober 1954 till lagrådet
remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjuk-
penningförsäkring i allmän sjukkassa* och hemställen, att förslaget, som av
lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom
proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga leda-
möter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t
Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposi-
tion av den lydelse bilaga till detta protokoll ut-
visar.

Ur protokollet:

Alf Björnelid.
